

WAT IS SOCIOGRAPHIE?

DOOR

S. R. STEINMETZ.

Telkens blijkt, dat niet iedereen het weet. Toch heb ik in 1913 in het „Archiv für Rechts- und Wirtschaftsphilosophie” getracht den inhoud, de grenzen en het streven van de onderzoekingen, die toen voor het eerst met dezen naam aangeduid werden, vast te stellen. („Die Stellung der Soziographie in der Reihe der Geisteswissenschaften”). Ik zou haar nu nog als daar willen definieeren als de studie der volken in hunne bijzonderheid, hunne verscheidenheid; haar descriptief deel bepaalt zich tot de waarneming en beschrijving der feiten, haar theoretisch deel tracht in deze feiten regelmatigheden te ontdekken, die betrekking hebben op haar doel. Ik wil hier nu allerminst op terug komen, al behoud ik mij dit ook voor. Ik wil nu alleen den regel toepassen: leeringen wekken, voorbeelden trekken, en op een drietal nieuwe werken wijzen, die bijzonder duidelijk het karakter der Sociographie doen uitkomen. Deze drie boeken zijn: de dissertatie van Dr. H. N. ter Veen, „De Haarlemmermeer als Kolonisatiegebied” 1925, Prof. A. Rühl's „Vom Wirtschaftsgeist im Orient, 1925 (besproken in onze 2e afl. p. 216) en Ernest Gruening „These United States”, 1924, 2e ed. 1925, in twee dikke deelen.

Mijn doel nu is niet deze boeken ieder voor zich aan te kondigen, wat ik voor één ook reeds deed, maar erop te wijzen, hoe zij, zeer verschillend van elkander in allerlei opzichten, alle drie tot de Sociographie gerekend mogen, neen moeten worden, geen ander doel bezitten, bewust en wel, en uiterst geschikt zijn om duidelijk te maken wat die Sociographie eigenlijk is.

Ter Veen schetst wording, karakter en leven der bevolking van den Haarlemmermeerpolder, dus van een heel klein, maar afgebakend en hoogst eigenaardig deel van ons land. Zijn materiaal dankt hij aan eigen waarneming, statistieken en studiën van anderen; het verkregen beeld verscherpt hij door vergelijking met andere deelen van ons land, ter toelichting en verklaring gebruikt hij de verkregen inzichten en theorieën der wetenschap; kaarten en

diagrammen maken zijne beschrijving plastisch. Streng wetenschappelijk, methodisch werk, wat gelukkig niet uitsluit, dat het zeer leesbaar, ja boeiend geschreven is.

Gruening en zijn tientallen van medewerkers stelden zich, wat vorm en voorstellingswijze betreft, een geheel ander ideaal, allerm minst streng of methodisch, en toch in allerlei andere opzichten aan het doel van Ter Veen gelijk.

Zij wilden, en laat mij er dadelijk aan toevoegen, zij slaagden er uitnemend in, de overstelpend rijke verscheidenheid van hun, het Amerikaansche, volk op verschillend gebied te schetsen. Dus: den aard dier zeer verschillende menschengroepen, hun lotgevallen en wat zij bereikten, hun doorstane worstelingen en huidige moeilijkheden, hun begeerten en idealen. Het Amerikaansche volk, zooals het niet als abstracte eenheid, maar in zijn concrete werkelijkheid is. Wetenschappelijke hulpmiddelen gebruiken zij nergens, cijfers zoo weinig mogelijk; de een stelt deze, de andere die zijde op den voorgrond, zonder eenig systeem; bijna alle medewerkers en -werksters zijn min of meer journalist, velen universitair ontwikkeld of aan een universiteit werkzaam. Ieder behandelt den „state”, dien hij bijzonder goed en intiem kent. Hun werk mag eigenlijk niet wetenschappelijk genoemd worden, het staat enorm ver van dat van Ter Veen af, maar . . . het resultaat vertoont veel overeenkomst. Alle kennen uit eigen waarneming het stuk menschenleven, dat zij beschrijven, evenals hij; het geheel geeft een beter inzicht in het Amerikaansche volk dan eenig ander boek, dat ik ken.

Bij Rühl is dit geheel anders. Hij kent Algerië, waarmee hij zich bezig houdt, zelf uit eigen waarneming niet. Ongetwijfeld is dit geen wezenlijk bezwaar. Immers als ieder alléén op eigen waarneming mocht bouwen, dan waren al die gebouwen toch voor anderen waardeloos en overbodig. Sedert het letterschrift bestaat, geldt ook de ervaring van anderen. Geschiedenis van wat vóór de eigen generatie ligt, ware anders onmogelijk. Direkte waarnemingen moeten altijd den grondslag vormen, zeker, maar het kunnen ook die van anderen zijn. Men hoeft er niet geweest te zijn om er genoeg van te weten. De eigen waarneming is toch altijd de $n + 1$ e. Rühl stelde zich ook een heel ander doel, hij wilde ontdekken en vaststellen, welke geest het oekonomisch leven der niet-Europeesche bevolking van Algerië, als paradigma van het Oosten, beheerscht. Hij gebruikte daartoe de rijke en voortreffelijke Fransche literatuur met groote volledigheid. De tegenstelling met den industrieelen geest, zooals Sombart en anderen dien schilderen en zooals deze in Ford zoo voorbeeldig tot uiting komt, is bijzonder sprekend.

Het boek van Ter Veen is dus het meest gedetailleerd, het behandelt een klein stuk bevolking in alle richtingen, zoo uitvoerig de

schrijver maar kon, met hulp van alle materiaal en methodische middelen. Het werk van Gruening en zijn medewerkers omvat een groot volk, en ieder onderdeel licht alleen enkele hoofdtrekken uit het leven van dien bizonderen „State” toe, ieder hoofdstuk zou, naar Ter Veen's maatstaf, tot rijen van deelen uitgebreid kunnen worden. Rühl's studie is meer abstrakt, hij brengt een deel uit het geheel van het volksleven op den voorgrond, zij het ook een zeer belangrijk en werkzaam deel, en werkt dit betrekkelijk uitvoerig uit, waarbij de gedachte, in den titel uitgedrukt, de beteekenis van het onderzoek verhoogt, al gaat hij niet over tot eene planmatige generalisatie, wat trouwens een reeks van dergelijke onderzoekingen over vele andere deelen van het Oosten zou noodig maken.

Alle drie deze studiën behooren dus tot de descriptieve Sociographie en zij zijn uitnemend geschikt om den lezer van Mensch en Maatschappij het antwoord op de vraag te geven, waarmede ik begon: dit is Sociographie!

S. R. S.
